

УДК 658.14.17.012.8:637.5

Чопляк І.А.

викладач кафедри фінансів і кредиту
Вінницького навчально-наукового інституту економіки
Тернопільського національного економічного університету

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ НА ПІДПРИЄМСТВАХ М'ЯСОПЕРЕРОБНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

THE PROVIDING OF THE FINANCIAL SAFETY ON ENTERPRISES OF THE MEAT PROCESSING INDUSTRY OF UKRAINE

АНОТАЦІЯ

У статті відзначено особливості діяльності підприємств м'ясопереробної галузі. Обґрунтовано необхідність внутрішнього контролю в системі фінансової безпеки підприємства та здійснення оцінки стану управління системою фінансової безпеки підприємств м'ясопереробної галузі. Проаналізовано динаміку основних показників рівня фінансової безпеки ПАТ «Івано-Франківськ» Вінницям'ясо» за період 2011–2015 рр.

Ключові слова: фінансова безпека, внутрішній контроль, фінансові ризики, система управління, фінансовий показник, платоспроможність, фінансова стійкість.

АННОТАЦИЯ

В статье отмечены особенности деятельности предприятий мясоперерабатывающей отрасли. Обоснована необходимость внутреннего контроля в системе финансовой безопасности предприятия и осуществления оценки состояния управления системой финансовой безопасности предприятий мясоперерабатывающей отрасли. Проанализирована динамика основных показателей уровня финансовой безопасности публичного акционерного общества «Ивано-Франковск» Винницямясо» за 2011–2015 гг.

Ключевые слова: финансовая безопасность, внутренний контроль, финансовые риски, система управления, финансовый показатель, платежеспособность, финансовая стойкость.

ANNOTATION

This article particularly marked activity of the enterprises meat processing industry. The necessity of the internal control system of financial security of the enterprise and assess the status of implementation of the management system of financial security enterprises meat processing industry. Also analyzed the dynamics of the main indicators of the financial safety of the public joint-stock company «Ivano-Frankivsk» Vinnitsameat» in the period of 2011–2015.

Keywords: financial safety, internal control, financial risks, management system, financial performance, paying capacity, financial stability.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку економіки при здійсненні господарської діяльності значно ускладнюються умови функціонування вітчизняних підприємств м'ясопереробної галузі, що спричиняє появу додаткових проблем, які вимагають осмислення і розробки практичних рекомендацій щодо їх рішення. До таких проблем відноситься і забезпечення фінансової безпеки підприємств м'ясопереробної галузі. Як відомо, фінансова діяльність відіграє велику роль у забезпеченні стабілізації економічного розвитку підприємства загалом, а ризики, пов'язані з фінансовою діяльністю підприємства, за своїми негативними наслідками належать до категорії найбільш небезпечних.

Основними характеристиками сучасної економічної системи є її динамічність та непередбачуваність. Кожен господарюючий суб'єкт повинен повною мірою дбати про стан своєї фінансової безпеки. Для досягнення цієї мети повинна функціонувати відповідна система забезпечення та підтримки фінансової безпеки підприємств, у тому числі підприємств м'ясопереробної галузі.

Існування ефективної системи фінансової безпеки, яка забезпечить захист підприємств м'ясопереробної галузі від загроз, є однією з найважливіших умов забезпечення стійкого зростання підприємства та формування позитивних результатів його фінансової діяльності.

Так, фінансовою безпекою є основна складова економічної безпеки підприємства, яка дає змогу забезпечити його фінансову стійкість, ліквідність і платоспроможність, допомагає визначити внутрішні та зовнішні загрози діяльності підприємства та подолати їх, самостійно обирати та впроваджувати фінансову стратегію.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Основні аспекти теорії фінансової безпеки, а також фінансової рівноваги та стійкості знайшли відображення в працях вітчизняних та зарубіжних науковців: О. Ареф'євої, О. Барановського, І. Бланка, Т. Загорельської, М. Єрмошенка, В. Шликова, В. Яковлева, П. Орлова, О. Василик, Л. Шемаєва та ін. Вагомий внесок у дослідження проблеми внутрішнього аудиту управління системою фінансової безпеки підприємства зробили провідні західні вчені: Дж.К. Ван Хорн, Т. Аллісон, К. Жюгляр, Дж. Найт, Г. Фостер, Й. Шумпетер. Незважаючи на різноплановість та глибину проведених досліджень, більшість із них присвячено питанням розвитку та формування фінансових важелів, а також підсистем фінансової безпеки підприємства.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. В опублікованих раніше роботах із вказаної проблематики аналізуються умови забезпечення стійкого зростання підприємства, обговорюються питання створення ефективної системи економічної безпеки та фінансової безпеки як її складової зокрема, яка давала б змогу забезпечити захист підприємств м'ясопереробної галузі від зовнішніх і

внутрішніх загроз. Проте теоретичні основи і практичні аспекти аудиту в системі фінансової безпеки управління активами підприємств м'ясопереробної галузі залишаються не зовсім вирішеними, про що свідчить зниження конкурентоспроможності, платоспроможності підприємства, значні кризи неплатежів, негативна динаміка структури джерел фінансування. Крім того, ситуацію ускладнює відсутність обґрунтованих пропозицій щодо впровадження сучасних методів та моделей управління фінансовою безпекою на всіх рівнях управління економікою. Все це і зумовило актуальність вибраної теми і напрямів її дослідження.

Мета статті полягає в узагальненні теоретичних підходів до внутрішнього контролю (аудиту) в системі фінансової безпеки підприємства та здійсненні оцінки стану управління системою фінансової безпеки підприємств м'ясопереробної галузі на сучасному етапі розвитку економіки України.

Виклад основного матеріалу дослідження. М'ясна промисловість займає особливе місце серед галузей харчової промисловості, оскільки м'ясо є продуктом першої необхідності, який не має аналогів і повноцінних продуктів-замінників. М'ясні продукти є частиною державного стратегічного запасу, а м'ясна галузь вносить значний вклад у формування продовольчої та економічної безпеки України: виходячи із значущості м'яса і м'ясопродуктів сталий розвиток і підвищення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств галузі повинні зайняти одне з пріоритетних місць у продовольчій політиці держави.

М'ясопереробну галузь України можна віднести до групи галузей, для яких бізнес-оточення представляє наразі більше загроз, ніж сприятливих можливостей, причому загрози є настільки серйозними, що конкурентоспроможність українських м'ясопереробних підприємств може бути підірвана, і можливості їх подальшого розвитку будуть обмежені. Причинами такої ситуації є те, що підприємства м'ясопереробної галузі поки є недостатньо диверсифікованими, практично не використовують переваги глобалізації, характеризуються

низьким рівнем інновацій та ефективності використання ресурсів. Діяльність підприємств орієнтована переважно на внутрішній ринок, а пріоритети їх стратегічного розвитку є лише реакцією на зміну факторів макро- і мікрооточення.

В умовах кризи світової та вітчизняної економік, коли підприємствам доводиться зіштовхуватися з різними загрозами й ризиками, які суттєво знижують поточний рівень їх фінансової безпеки, проблема створення системи захисту, тобто комплексної системи фінансової безпеки, постала на першому місці.

У деталізованому вигляді фінансова безпека підприємств м'ясопереробної галузі може бути представлена як:

- стан ефективного використання фінансових ресурсів;
- якість менеджменту;
- постійне прогнозування можливих загроз;
- безперервний контроль і управління підприємством;
- забезпечення оптимальної структури капіталу;
- наявність перспектив подальшого розвитку.

Найбільша ефективність діючої системи забезпечення фінансової безпеки підприємств м'ясопереробної галузі і насамперед безпеки фінансових ресурсів може бути досягнута за умови об'єднання в єдиний, цілісний механізм методів і засобів, які в сукупності спроможні забезпечити безпеку, зберегти й ефективно використовувати фінансові, матеріальні та інформаційні ресурси.

Внутрішнє фінансове середовище підприємств м'ясопереробної галузі характеризує систему умов і факторів, що визначають вибір організації і форм фінансової діяльності з метою досягнення найкращих її результатів, що знаходяться під безпосереднім контролем керівників і фахівців фінансових служб формувань [1, с. 131].

Види фінансового середовища вітчизняних підприємств м'ясопереробної галузі, розглянуті в процесі здійснення аналізу системи фінансової безпеки, представлені на рис. 1.

Рис. 1. Основні характеристики середовища фінансової безпеки підприємств м'ясопереробної галузі

На сучасному етапі розвитку українських підприємств м'ясопереробної галузі першочерговим завданням менеджменту є формування дієвої системи фінансової безпеки підприємств, адже підприємствам набагато легше боротись із причинами майбутніх проблем, аніж із самим банкрутством як їх наслідком. Для цього необхідно створити на підприємстві такі умови, що зводили б ризик настання глобальних криз та банкрутства до мінімуму.

Варіантом вирішення даної проблеми є створення на підприємствах м'ясопереробної галузі системи внутрішнього контролю, а саме аудиту, що має охоплювати питання діагностики, вибору оптимальних фінансових важелів та методів, донесення фінансово-господарської інформації керівництву для прийняття управлінських рішень, а також обов'язковий контроль фінансової діяльності підприємств м'ясопереробної галузі. Забезпечення фінансової безпеки підприємства дасть змогу не лише підвищити захищеність підприємства від внутрішніх і зовнішніх ризиків, а й підвищить ефективність його діяльності в цілому.

Серед усіх елементів управління саме контроль дає реальну оцінку стану підприємства. Результати використання внутрішнього аудиту фінансової безпеки підприємств м'ясопереробної галузі є винятково внутрішнім інструментом управління [2, с. 115].

Також важелем організації фінансової безпеки підприємств м'ясопереробної галузі є організація управління грошовими коштами підприємства. Мета управління грошовими активами в механізмі підвищення фінансової безпеки підприємств м'ясопереробної галузі – зменшення дебіторської та кредиторської заборгованості, яка дає змогу, використовуючи ресурси, забезпечити досягнення основних цілей зазначеного механізму [3, с. 232].

Вихідною інформацією для інформаційної бази є відомості щодо впровадження та виконання раніше прийнятих управ-

лінських рішень, що надходять із бухгалтерії, а також з інших підрозділів підприємства. На основі отриманої інформації здійснюється оцінка стану грошових коштів підприємства, а також фінансової безпеки.

Оскільки підприємство є динамічною системою, його фінансова безпека не є статичним явищем, що викликає потребу постійного моніторингу рівня фінансової безпеки. У загальному вигляді моніторинг фінансової безпеки підприємства можна побудувати або на основі комплексної оцінки, або віддати пріоритет одній зі складових фінансової безпеки і розглянути її більш детально [4, с. 142].

Управління системою фінансової безпеки будь-якого підприємства (рис. 2) можна розглядати як сукупність відносин фінансової без-

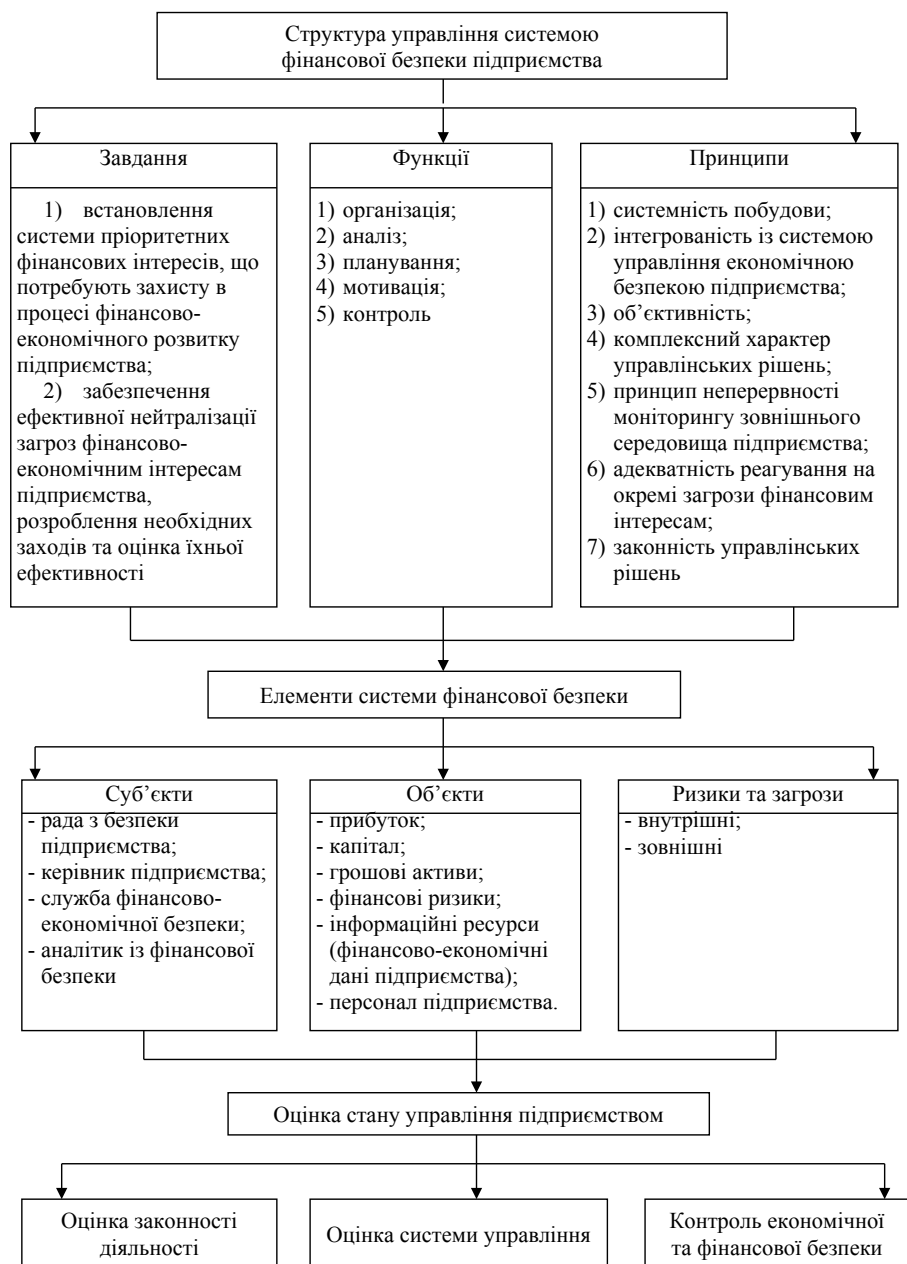

Рис. 2. Механізм управління системою фінансової безпеки підприємства

пеки, реалізованих за допомогою організаційної структури та функцій управління, нормативно-правового й організаційно-економічного забезпечення, процесів реагування на погрози та наявність моделі прийняття рішення залежно від ситуації.

Важливим завданням служби внутрішнього аудиту в системі фінансової безпеки підприємства є фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств м'ясопереробної галузі і розроблення її фінансової стратегії. Внутрішні аудитори надають керівництву підприємства дані аналізу, оцінки, рекомендації та іншу необхідну інформацію, що є результатом перевірки. Це дає змогу підвищити ефективність роботи окремих підрозділів і підприємств м'ясопереробної галузі в цілому, сприяє виконанню основної мети – забезпеченню фінансової безпеки підприємства в цілому.

Судити про стан фінансової безпеки підприємств м'ясопереробної галузі можна по багатьох фінансових показниках, основними з яких є показники, що характеризують ліквідність, платоспроможність і фінансову стійкість підприємства.

Залежно від конкретного значення показника можна судити про високий, середній або низький рівень фінансової безпеки підприємства. Очевидно, що найвища ступінь безпеки досягається за умови, що вся система показників знаходиться в межах допустимих меж своїх порогових значень, а за межами значень порогових показників підприємство втрачає здатність до стійкості, конкурентоспроможності,

стає об'єктом поглинання іншим підприємством [5, с. 59]. Розглянемо рівень фінансової безпеки конкретного підприємства м'ясопереробної галузі і в якості об'єкта дослідження оберемо ПАТ «Івано-Франківськ «Вінницям'ясо».

Публічне акціонерне товариство «Івано-Франківськ «Вінницям'ясо» створено як приватне підприємство на базі колективного підприємства ВАТ «Вінницям'ясо» і зареєстровано у 2005 р. Основним видом діяльності ПАТ «Івано-Франківськ «Вінницям'ясо» є виробництво та реалізація м'яса та субпродуктів, тобто зайняття в галузі переробної м'ясної промисловості.

Динаміка основних показників фінансової безпеки ПАТ «Івано-Франківськ «Вінницям'ясо» за останні п'ять років представлена в табл. 1.

Розглянувши показники фінансової безпеки аналізованого підприємства, можна стверджувати, що підприємство не є рентабельним, показники ліквідності та платоспроможності знаходяться в критичних межах допустимого значення, коефіцієнт маневреності власного капіталу є також незадовільним.

Значне зниження фінансової безпеки підприємства ПАТ «Івано-Франківськ «Вінницям'ясо» відбулося в результаті зниження інтегральних показників за всіма складовими, але, головним чином, показників ліквідності та ефективності діяльності.

Дослідження фінансових показників ПАТ «Івано-Франківськ «Вінницям'ясо» показало, що за періоди, що аналізуються, підприєм-

Таблиця 1
Показники фінансової безпеки ПАТ «Івано-Франківськ «Вінницям'ясо» за 2011–2015 рр.

Показники	Рік					Відхилення (абс. відн.) 2015 р. від років			
	2011	2012	2013	2014	2015	2011	2012	2013	2014
Коефіцієнт автономії	0,41	0,58	0,39	0,98	0,99	0,58 141,5	0,41 70,7	0,6 153,8	0,01 1,02
Коефіцієнт фінансування	1,41	0,73	1,48	0,29	0,04	-1,37 -97,2	-0,69 -94,5	-1,44 -97,3	-0,25 -86,2
Коефіцієнт фінансової стійкості	0,71	1,36	0,68	3,62	23,41	22,7 3197	22,05 1621	22,73 3342,7	19,79 546,7
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	1,55	1,12	0,55	0,54	0,53	-1,02 -65,8	-0,59 -52,7	-0,02 -3,6	-0,01 -1,9
Коефіцієнт забезпечення власними оборотними коштами	0,35	0,41	0,26	0,95	0,99	0,64 182,9	0,58 141,5	0,73 280,8	0,04 4,2
Рентабельність (збитковість), %	-0,3	-	-2,1	-0,9	-1,7	-1,4 566,7	-1,7 -	0,4 80,9	-0,8 188,9
Коефіцієнт ліквідності грошового потоку	1	1	0,998	1	1	1 1	1 1	0,002 0,2	1 1
Коефіцієнт абсолютної платоспроможності	0,00002	0,0009	0,003	0,005	0,06	0,059 2999	0,059 6566	0,057 1900	0,055 1100
Коефіцієнт проміжної платоспроможності	1,47	1,56	1,32	15,82	10,51	9,04 615	8,95 573,7	9,19 696,2	-5,31 -33,57
Коефіцієнт поточної платоспроможності	1,55	1,71	1,39	15,37	23,14	21,59 1393	21,43 1253	21,75 1565	7,77 50,55
Коефіцієнт співвідношення дебіторської і кредиторської заборгованості	1,47	1,61	1,3	15,91	11,01	9,54 649	9,4 583,9	9,71 747	-4,9 -30,8

ство ледве справлялося з проблемами виробничо-господарської діяльності в кризових умовах, оскільки формувало не досить ефективну політику щодо використання ресурсів із метою одержання прибутку, через що і потребує ефективного управління фінансовою безпекою задля подальшого розвитку та уникнення банкрутства.

Таким чином, функціонування управління системою фінансової безпеки підприємств м'ясопереробної галузі передбачає постійну взаємодію функцій управління: керівництва, організації, планування, мотивації, аналізу та контролю в процесі прийняття оптимальних управлінських рішень керівництвом і структурними підрозділами. Перераховані блоки – це механізм управління системою фінансової безпеки підприємства, котрий являє собою організаційний комплекс, який складається із сукупності організаційних, управлінських, технічних, правових та інших заходів, спрямованих на забезпечення безпеки підприємства, захисту законних інтересів його керівництва, сприяння забезпеченню стійкого розвитку підприємства.

Висновки. Враховуючи вищесказане, впровадження внутрішнього контролю системи управління фінансовою безпекою на підприємствах м'ясопереробної галузі дасть змогу підвищити рівень фінансової безпеки за допомогою використання наукового підходу до вибору управлінських альтернатив та зміни фінансової безпеки підприємств на різних часових проміжках.

Сьогодні кожне підприємство повинно чітко орієнтуватися в складних умовах ринкових від-

носин, правильно оцінювати виробничий та економічний потенціал, стратегію подальшого розвитку, володіти методикою управління системою фінансової безпеки з метою забезпечення платоспроможності та фінансової стійкості.

Важливою умовою ефективного управління системою фінансової безпеки є внутрішній фінансовий контроль, метою якого є орієнтація управлінського процесу на максимізацію прибутку та вартості капіталу власників при мінімізації ризику і збереженні ліквідності та платоспроможності підприємств м'ясопереробної галузі.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Система економічної безпеки: держава, регіон, підприємство : [монографія] : в 3-х т. Т.1 / О.М. Ляшенко, Ю.С. Погорелов, В.Л. Безбожний [та ін.] ; за заг. ред. Г.В. Козаченко. – Луганск : Елтон-2, 2010. – 282 с.
2. Корінев В.Л. Контролінг у системі управління маркетингом на підприємстві / В.Л. Корінев // Економіка та підприємництво. – 2013. – № 3/72. – С. 113–116.
3. Попова О.Ю. Зміст об'єктів контролінгу ефективності господарської діяльності підприємств / О.Ю. Попова, О.С. Сафьянц // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2013. – № 4. – С. 228–235.
4. Черкез А.В. Проблематика впровадження контролінгу на вітчизняних підприємствах / А.В. Черкез // Економіка и управление. – 2013. – № 4. – С. 140–143.
5. Тимощенко К. С. Функціонально-орієнтований підхід до забезпечення фінансової безпеки суб'єкта підприємництва / К.С. Тимощенко // Економічна теорія та історія економічної думки. – 2015. – № 6. – С. 54–61.